

DOMENIUL ȘI LIMITELE ACȚIUNII DREPTULUI

Boris NEGRU,
doctor on drept, conferențiar universitar
Alina NEGRU,
magistru on drept

SUMMARY

The human activities are regulated activities, guided also by a complex normative-legal system, designed to promote the further development of the social life, to improve its quality.

To this extent, a great importance pertains to the establishment of the field and limits of the action of law.

Far from being an abstract notion or from being completely figured out, this issue requires, no doubt, a special focus on it. The successful and efficient solving of it allows, first, considerably broadening the usage of the possibilities of law in view of stimulating the legal activities of the human beings, second, to determine the categories and the kinds of the social behavior, which apparently are being legal, in fact being illegal by their nature and consequences.

juridic complex, menit să contribuie la dezvoltarea continuă a vieții sociale, la ridicarea calității acesteia. On această ordine de idei, o importanță majoră oi revine determinării domeniului și limitelor acțiunii dreptului.

Depart de a fi ceva abstract sau pe deplin elucidată, problema on cauză necesită, incontestabil, o atenție sporită. Soluționarea reușită și eficientă a ei permite, on primul rond, de a lărgi considerabil utilizarea posibilităților dreptului on stimularea activismului juridic al oamenilor, iar on al doilea rond, de a preciza categoriile și formele de comportament social, care doar on aparență ombracă veșmontul juridic, on realitate onă fiind ilicite după natura

și consecințele lor.

Domeniul acțiunii dreptului. On literatura științifică sont argumentate modalitățile de cercetare a reglementării normativ-juridice care, de altfel, pot fi utilizate și on cazul problemei noastre. Prin obiectul reglementării juridice se onțelege „totalitatea relațiilor constituite ontre oameni ca urmare a faptelor și evenimentelor vitale ale acestora, care on mod obiectiv pot și, din punctul de vedere al sarcinilor actuale ale statului, trebuie sau deja sont supuse reglementării juridice.[1]

On opinia profesorului Serghei Alekseev, obiectul reglementării juridice se prezintă ca „o multiplicitate a relațiilor sociale care, obiectiv, după natura lor,

pot să se supună unei reglementări normativ-organizaționale și care, on condițiile social-politice date, cer o asemenea reglementare din partea normelor juridice și a tuturor celorlalte mijloace ce constituie mecanismul reglementării juridice”. [2] Din cele spuse rezultă că volumul, domeniul reglementării normative, limitele acesteia sunt determinate de stat, de voința legiutorului.

On literatura juridică ontolnim frecvent afirmații conform cărora „activitatea legislativă nu se desfășoară ontoplător; ea urmează o serie de reguli de tehnică juridică”. [3] Pe de altă parte, se face precizarea că activitatea legislativă se desfășoară și „potrivit scopurilor generale, impuse de buna funcționare a mecanismului social de coexistență a libertăților sociale”. [4]

On aceeași ordine de idei, legiferarea este privită ca „un proces de cunoaștere și apreciere a cerințelor juridice ale societății și statului, de constituire și adoptare a actelor normativ-juridice de subiecți omputerniciți, on limitele unor proceduri respective”. [5]

Poate să se creeze impresia că domeniul reglementării juridice se stabilește de legiutor nu on mod arbitrar. Și totuși obiectivitatea on determinarea domeniului reglementativ poate fi pusă la ondoială. Cu alte cuvinte, caracterul obiectiv al domeniului acțiunii dreptului poate să-și piardă sensul, dat fiind faptul că acesta se află on dependență de calitatea activității legiuitoare a statului.

O activitate legislativă calitativă

pornește de la două aspecte principale:

a) constatarea că situațiile care reclamă reglementare normativ-juridică există;

b) convingerea de faptul că idealul juridic care se aplică unor asemenea situații este determinat de conștiința juridică a societății. [6]

Acest lucru nu e atot de simplu, cum s-ar para la prima vedere. Putem atrage atenția la, cel puțin, două aspecte negative care pot interveni din partea statului: pe de o parte, statul, utilizond mijloacele juridice, se implică on sferele de activitate umană, care nu necesită normarea statală; pe de altă parte, legiutorul „conștient”, pornind de la ontelegerea greșită a intereselor statale, omite reglementarea relațiilor, care necesită o intervenție juridică (adică, o intervenție din partea statului). On special, acest lucru s-a manifestat clar on cazul concretizării drepturilor și libertăților omului, on particular, on determinarea legislativă a modului de atacare a acțiunilor nelegitime a persoanelor oficiale, realizarea libertăților politice ș.a. [7] Această constatare, expusă cu mai mult de 15 ani on urmă, nu și-a pierdut, din păcate, actualitatea nici onă on prezent.

Prin urmăre, domeniul și limitele reglementării normative nu sunt determinate doar de sarcinile statului la o perioada sau alta. Acestea constituie un factor ce evidențiază posibilul domeniu de reglementare normativă. On opinia noastră, ar fi mai corect, să considerăm că domeniul reglementării normative e

constituit din ansamblul relațiilor sociale și al faptelor neordonate. [8] Vom mai adăuga, că ordonarea acestora, on mod obiectiv, nu este posibilă fără utilizarea mijloacelor juridice. Cu alte cuvinte, domeniul acțiunii dreptului este domeniul spațiului social on care se onglobează categoriile activității umane (acțiuni-inacțiuni), pentru care atingerea unor rezultate sociale semnificative necesită, obiectiv, folosirea posibilităților dreptului. Astfel, noțiunea domeniului de acțiune a dreptului are menirea de a reflecta gradul și nivelul activității dreptului on sistemul social. [9] Domeniul acțiunii dreptului evidențiază sfera posibilelor raporturi juridice. Această sferă cuprinde diverse domenii de activitate umană. Evident, putem vorbi de raporturi sociale care, on mod obiectiv, sunt predestinate reglementărilor normativ-juridice. Aceste relații se constituie, de exemplu, on domeniul existenței și dăinuirii statului, structurilor economice și politice, organizării și funcționării sistemului organelor statului, drepturilor, libertăților și ondatoririlor fundamentale ale omului și cetățeanului (dreptul constituțional), on domeniul procedurii, repartiției și consumului bunurilor materiale (dreptul economic), on domeniul organizării și realizării administrației publice (dreptul administrativ), on domeniul funcționării pieței muncii și aplicării muncii (dreptul muncii) ș.a. Desigur, determinarea complexului de caracteristici ale faptelor (acțiuni-inacțiuni) și ale relațiilor sociale care necesită reglementare

normativ-juridică nu este soluționată ponă la capăt și continuă să preocupe știința și practica juridică, activitatea persoanelor particulare (cetățenii și organizațiile lor legitime) și a statului, autorităților sale publice, a persoanelor oficiale. Aceasta este necesar pentru a alege corect criteriile de concretizare a frontierelor lor legale de activitate și comportament. Dacă on primul caz limitele acțiunii dreptului se conturează atot din prevederile legii, cot și din principiile dreptului, on al doilea caz - ele rezultă definitiv din prevederile legii și ale actelor normative subordonate lor.

Limitele acțiunii dreptului. Se poate spune de la bun onceput că limitele acțiunii dreptului trasează „linia de demarcare” care separă sfera juridică de sfera nejuridică, linia care indica asupra frontierelor de răspundere a dreptului, a punctului de influență a dreptului asupra personalității și faptelor sale. Limitele acțiunii dreptului sunt condiționate, on fond, de factori juridici. Ele se onrădăcinează on procesul activității omului, sunt determinate de posibilitățile personale ale subiecților sociali, de cultura lor generală și civilizarea juridică, sunt condiționate de sistemul exis-tent de relații sociale, de circumstanțele economice, istorice, religioase, naționale și de altă natură.

Dat fiind faptul că dreptul este generat de viața și activitatea oamenilor, de condițiile vieții lor, limitele acțiunii dreptului urmează să fie cercetate on stronsă legătură cu modul on care cei cărora le este adresat dreptul l-au onțeles și l-au conștientizat.

Chiar de la naștere, omul născuște o lume a obiectelor și valorilor create de generațiile precedente. Atitudinea lui față de realitate este determinată de deprinderile pe care le capătă în procesul de comunicare cu alți oameni. În procesul comunicării, omul apreciază activitatea sa în raport cu activitatea altora și a societății în ansamblu. Încercând realitatea, omul o și formează, totodată, anumite atitudini, păreri, concepții, sentimente față de realitate și o și propune noi scopuri, sarcini, creează proiecte pentru viitor. Astfel, conștiința omului nu se limitează doar la constatarea unei realități, ci contribuie la crearea unei noi realități.

Ca urmare, conștiința socială reprezintă un ansamblu de concepții, teorii, atitudini, sentimente etc. în care se reflectă realitatea socială. Dat fiind faptul că această realitate este complexă, conștiința socială se manifestă în diferite forme. În această ordine de idei, putem diferenția conștiința socială politică, filozofică, morală, juridică ș.a.

Astfel, conștiința juridică este una dintre formele conștiinței sociale. Ea este indisolubil legată de celelalte forme ale conștiinței sociale și, în general, de conștiința politică. Putem chiar vorbi de o unitate a conștiinței politice și juridice, întrucât relațiile politice și juridice fac parte din sfera generală a raporturilor volitionale. În același timp, unitatea conștiinței politice și a celei juridice nu exclude deosebiri dintre ele. Din sfera conștiinței juridice fac parte și fenomenele care, deși capătă o apreciere politică, după natura lor nu

sunt politice. Așa, de exemplu, putem spune acest lucru despre viața intimă, familială și privată a omului, despre regulile protecției muncii etc. La rândul său, conștiința politică reflectă și unele fenomene care nu pot fi apreciate din punct de vedere juridic.

Conștiința juridică apare odată cu apariția dreptului și odată cu dezvoltarea societății se dezvoltă și ea. Dacă inițial dezvoltarea ei este condiționată mai mult de factori secundari, spontani (impulsuri imediate, instinctive, frica de pericol și de necunoscut etc.), la etapele mai avansate se evidențiază tot mai pronunțat factorii argumentați din punct de vedere științific.

Bineînțeles, neomogenitatea socială se reflectă în diverse conștiințe juridice ale păturilor și grupărilor sociale existente. Deseori, conștiința juridică este silită să se supună anumitor idei și scopuri politice. Este știut, de exemplu, faptul că în condițiile regimului totalitar “conștiința juridică a ontregului popor” se folosea pentru justificarea samavolniciei și a violării dreptului. Ca urmare, conștiința juridică se forma cu ajutorul măsurilor de constrângere. Aceasta era și firesc, deoarece nu se admitea interpretarea dreptului, realității juridice în ansamblu în dauna “adevărului absolut” promovat de “forța conducătoare și îndrumătoare”.

Odată cu destrămarea regimului totalitar, conștiința juridică obține expresie în sistemul dreptului, în activitatea de realizare a dreptului etc. Dezvoltându-se pe baza concepției științifice despre lume, conștiința

juridică aplică realizările progresiste on domeniul gindirii juridice din perioadele anterioare, elementele umaniste și democratice ale conștiinței juridice din statele cu bogate tradiții juridice. Astfel, ea devine tot mai pronunțat un factor al progresului social.

Conștiința juridică și normele juridice sunt interdependente și exercită ompreună o influență activă asupra dezvoltării sociale, contribuie la educarea omului on spiritul conștiinciozității și activismului social. Această influență se realizează prin reglementarea relațiilor sociale, prin influența perseverentă asupra aprecierii de către oameni a acțiunilor lor de importanță juridică.

Conștiința juridică oși găsește expresia on actele normative ale statului. On corespundere cu conștiința juridică, se elaborează conținutul și formele actelor normative, structura acestora.

Etapa actuală necesită o formă accesibilă de expunere a materialului normativ, publicarea operativă a actelor normative. Limbajul, terminologia aplicată on actul normativ trebuie să corespundă conștiinței juridice din societate, nivelului său de dezvoltare.

Practica elaborării dreptului on Republica Moldova oferă un șir de exemple de influență decisivă a conștiinței politice și juridice asupra formei și conținutului actelor normative. Totodată, ea pune on evidență și tendința forțelor conservatoare de a nu admite o reformare adecvată a societății noastre, de a frona dezvoltarea ei. Ca urmare, unele prevederi ale actelor normative adoptate on țara noastră nu corespund realității,

sont depășite de timp, admit o nerespectare a principiilor unanim recunoscute de comunitatea umană.

La rondul lor, normele juridice exercită influență asupra dezvoltării conștiinței juridice a cetățenilor, asupra formării unor raționamente fundamentale și echitabile privind dreptul, realizarea acestora, raporturile juridice, drepturile și libertățile omului. On acest context, o problemă primordială e cea legată de drepturile și libertățile omului. Problema dată pare a fi cunoscută doar la prima vedere. On realitate, ea a fost studiată anterior doar parțial, on măsura on care regimul totalitar admitea să se facă acest lucru. On condițiile on care statul nostru se debarasează de moștenirea trecutului, toate forțele sociale și politice, toate mijloacele trebuie să se angajeze ontr-o amplă acțiune de făurire a unui sistem democratic on care drepturile și libertățile omului sont respectate și garantate prin lege.

Un prim pas on această direcție l-a constituit adoptarea Constituției Republicii Moldova on 1994, care a ridicat la rang constituțional problema cunoașterii de către fiecare om a drepturilor și ondatoririlor sale. Astfel, articolul 23 al Constituției prevede că “fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și ondatoririle. On acest scop statul publică și face accesibile toate legile și celelalte acte normative”.

Prevederea constituțională citată mai

sus are nu numai o importanță teoretică, ci și una practică. Ea obligă statul de a lua măsuri pentru ca fiecare om să-și cunoască drepturile și libertățile sale. Aceasta, indiscutabil, contribuie la ridicarea nivelului conștiinței juridice a societății.

Luând în considerare factorii social-economici, politici, sociali etc., legiuitorul poate da o calificare juridică unei fapte (acțiuni sau inacțiuni) care, în opinia publică, era calificată anterior drept obiect al aprecierii morale. În felul acesta, legiuitorul va lărgi conținutul conștiinței juridice.

Conștiința juridică este strons legată de cultura juridică.

Cultura, în general, înserează ansamblul valorilor materiale și spirituale create și în curs de creare de către omenire în procesul muncii sociale desfășurate de-a lungul istoriei. [10] Cultura exprimă nivelul atins de omenire într-o etapă istorică a dezvoltării societății. Într-un sens mai îngust, se obișnuiește a vorbi despre cultura materială (tehnica, experiența de producție, valorile materiale) și cultura spirituală (știința, arta, literatura, învățământul, morala etc.).

În această ordine de idei, cultura juridică este o modalitate a culturii spirituale a societății. Ea își găsește expresie în cunoașterea de către cetățeni a bazelor cunoștințelor juridice, în necesitatea transpunerii în viață a prevederilor normelor juridice, în înțelegerea de către fiecare om a responsabilității sale sociale, în intransigența față de infracțiuni și combaterea lor.

Educarea cetățenilor în spiritul legii este o parte componentă a ontregii munci educative. Educarea juridică înalță conștiința individuală a omului și pune la conștientizarea principiilor fundamentale ale dreptului. Ea permite formarea la cetățeni a sentimentelor convingerii că el va găsi întotdeauna la autoritățile publice respective un ajutor eficient în apărarea drepturilor și libertăților sale, a intereselor legitime, că statul îi cere pe bună dreptate să-și îndeplinească obligațiile ce-i revin și că este egal în drepturi cu ceilalți membri ai societății.

Cultura juridică înaltă este o condiție necesară a realizării conștiente și eficiente de către fiecare cetățean a datoriei sale față de societate, față de alți cetățeni. Propagarea dreptului nu numai că extinde cunoștințele juridice, dar și contribuie la formarea sentimentului de convingere că legile sunt echitabile, că ele corespund cerințelor timpului și contribuie eficient la soluționarea problemelor cu care se confruntă societatea la etapa dată.

Prevederile constituționale subliniază importanța socială acordată dreptului în general și drepturilor omului în special și, totodată, ne obligă să elaborăm programe educaționale concrete în acest domeniu, la diferite niveluri. Problema educației juridice și-a găsit reflectare în asemenea documente importante adoptate de către Parlamentul Republicii Moldova, cum ar fi Concepția reformei judiciare și de drept, Concepția privind învățământul. Ambele documente consideră educația umanitară și

cea juridică o parte integrantă a procesului socializării, proces care debutează odată cu primele vârste și care, on conformitate cu preceptele moderne ale educației permanente, se derulează, on principiu, pe tot parcursul vieții.

La fel de importantă este politica legislativă a statului, capacitatea acesteia de a ține seama de toate schimbările din societate, de specificul etapei la care societatea respectivă se află.

Perfecționarea permanentă a reglementărilor juridice necesită adaptarea tehnicii juridice la noile exigențe, optimizarea mijloacelor și procedeele acesteia on conformitate cu necesitățile timpului nostru, ale popoarelor. “Un popor – oricum ar fi el – are dreptul de a-și legiui trebuințele și tranzacțiunile ce rezultă neapărat din acele trebuințe, reciprocitatea relațiunilor sale, ontr-un cuvont – legile unui popor, drepturile sale nu pot purcede decot din el onsuși. Alt element străin, esențial, diferit de al lui, nu-i poate impune nimic; și dacă-i impune, atunci e numai prin superioritatea demnă de recunoscut a individualității sale ...” [11]

Menirea dreptului este să ordoneze adecvat diversitățile geopolitice, naționale, lingvistice, economice, culturale etc. On determinarea limitelor acțiunii dreptului, legiuitorul se va conduce permanent de niște reguli. Iată unele dintre acestea.

O primă regulă rezultă din faptul că dreptul reglementează doar conduita exterioară a indivizilor, căci doar raporturile intersubiective interesează

viața socială și deci ordinea juridică. „Legiferarea, – susțin autorii cursului de bază la Teoria generală a dreptului (București, 1999, Editura Științifică), – nu trebuie să oncerce să normeze decot comportamentele exterioare ale indivizilor, exclusă fiind orice tentativă de a reglementa modul intim de gondire, sentimentele, dorințele acestora”. [12] Prin aceasta, dreptul ca o etică obiectivă se deosebește de morală ca etică subiectivă. On această ordine de idei, profesorul Mircea Djuvara menționa că „morală are ca obiect reglementarea faptelor interne, intențiunea noastră, dreptul are, ca obiect, reglementarea faptelor externe ale noastre, la lumina intențiunilor, ceea ce este cu totul altceva. Cond regula morală comandă cuiva să fie bun, oi comandă o atitudine sufletească, o intențiune sinceră. Ondată ce această intențiune s-a manifestat on afară, printr-un fapt on legătură cu altă persoană, ondată apare fenomenul drept”. [13] Legea poate oncerca să orienteze prin educație sentimentele, dar nu le poate forța: „O lege poate să-mi interzică să practic on mod public un cult religios, dar nu-mi poate interzice să cred on Dumnezeu. Oncălcarea acestei limite a normării a fost o altă greșeală a comunismului: dreptul socialist a oncercat să guverneze conștiințele, nu exterioritatea comportamentelor; de altfel, acesta era și sensul ultim al așa-numitului „om nou”. [14]

O a doua regulă a legiferării pornește de la premisa că dreptul trebuie să se abțină să intervină, chiar dacă regula proiectată urmărește binele public, cond

o astfel de intervenție ar cauza prejudicii acestuia datorită limitelor psihologice ale destinatarilor normei. Dreptul trebuie, cu alte cuvinte, să impună maximum de constrângere suportabilă pentru destinarii săi. [15] Pedepsele care depășesc necesitatea nu numai că sunt injuste, după natura lor, dar nici nu au efectul scontat. Ele, dimpotrivă, pot conduce la rezultate inverse. On această ordine de idei, marchizul milanез Beccaria (1738-1794) prevedea că pedeapsa nu trebuie să fie niciodată excesivă: „Omul, judecător sau călău, oși pierde toată demnitatea aplicand pedepse crude. O pierde chiar și numai asistond la executarea lor”. Pedeapsa trebuie să fie eficace: „Pentru ca o pedeapsă să-și atingă efectul dorit, ea trebuie să depășească avantajul rezultat din delict”. [16]

O a treia regulă cere ca intervenția legiuitorului să aibă loc doar atunci, cond interesul social și bunul mers al lucrurilor o cere. Trebuie de evitat situațiile cond legiferarea se face pentru legiferare, cond ea devine un spectacol politic. Legiuitorul intervine cu norme juridice noi doar atunci, cond e convins de faptul că acestea vor ombunătăți substanțial desfășurarea de mai departe a lucrurilor, că vor asigura o mai bună soluționare a problemelor cu care se confruntă societatea la momentul dat. Montesquieu nu ontomplător menționa on opera sa fundamentală „Spiritul legilor” că „legile inutile slăbesc legile necesare” și că „trebuie să se evite cu tot dinadinsul de a se modifica spiritul general al unui popor, atunci cond

acest spirit nu este contrar principiilor guvernământului”. [17]

La același lucru atrăgea atenția și marele nostru poet Mihai Eminescu: „O teorie filosofică a istoriei nu ne pare de prisos aicea. Popoarele nu sont produse ale inteligenței, ci ale naturii, - aceasta trebuie stabilit. On onceputul dezvoltării lor ele au nevoie de un punct stabil omprejurul căruia să se cristalizeze lucrarea lor comună, statul lor, precum roiul are nevoie de o matcă. Dacă albinele ar avea jurnale, acestea ar fi foarte legitimiste. Cond mersul liniștit și regulat al afacerilor este lovit on centrul, on regulatorul său, treaba nu poate merge bine”. [18]

O altă regulă ar necesita oncadrarea, pe măsura posibilităților, a reglementărilor normativ-juridice on sistemul general al reglementărilor normativ-sociale. Cu alte cuvinte, un legiuitor iscusit se va strădui să nu accepte, să evite conflictul normelor juridice cu alte categorii de norme sociale. Vom menționa că multitudinea normelor sociale nu e ontomplătoare și nu conduce la un haos normativ. De cele mai multe ori, toate categoriile de norme sociale colaborează ontre ele on reglementarea uniformă a unor și acelorași relații sociale, onaintează aceleași exigențe, cer același comportament din partea subiecților relațiilor sociale. Legiuitorul va trebui să profite de acest lucru. De exemplu, străbuneii noștri nu prea știau de conținutul normelor juridice, dar comportamentul lor era legal, dat fiind faptul că „aveau cei șapte ani de acasă” (respectau strict normele

morale) și aveau frică de Dumnezeu (respectau strict normele religioase). Din aceste considerente, legiuitorul va intra în conflict cu alte norme sociale (de exemplu, cu unele obiceiuri), când o altă variantă de a proceda nu este posibilă.

O ultimă și, în același timp, totdeauna primă regulă de determinare a politicii legislative constă în faptul că legea trebuie să urmărească binele comun.

Aceasta este o „cerință extrem de vagă, dată fiind impreciziunea noțiunii însăși, ea nu limitează propriu-zis puterea politică în activitatea de orientare a politicii legislative, căci tot ea determină „binele comun”, adică scopul acțiunii sociale”. [19]

Binele comun cuprinde o serie de aspecte biologice, economice, morale, intelectuale, ce vizează valorile care perfecționează individul, „incluzând în sinele său universalitatea valorilor interesului uman”. Referindu-se la binele comun, ca finalitate a dreptului, autorul belgian J. Dabin propune ca în caz de conflict de valori, răspunsul să fie inspirat de adevărul și conformitatea cu tradițiile creștine și el rezumă în trei puncte:

- primatul spiritului asupra materiei (și prin spirit înțelegem nu numai valorile intelectuale, dar, înainte de toate, valorile morale – virtuțile și caracterul);
- preeminența persoanei umane individuale asupra colectivității;
- subordonarea societății-stat întregii societăți. [20]

O importanță la fel de mare în determinarea politicii legislative a statului revine, de asemenea, principiilor legiferării. Limitele acțiunii dreptului sunt condiționate, în mare măsură, și de tipurile de reglementare.

Tipul de reglementare normativ-juridică este o modalitate specială de reglementare care se manifestă în combinarea metodelor (permissive și prohibitive) de reglementare și creează o stare mai mult sau mai puțin prielnică pentru satisfacerea intereselor subiecților dreptului. [21]

În funcție de combinarea permisivului și prohibitivului, distingem două tipuri principale de reglementare juridică: a) atotpermisiv (la baza căruia se află metoda permisivă), construit conform principiului „se permite tot ceea ce nu este interzis direct de lege”; b) prohibitiv sau general acceptabil (la baza căruia se află metoda prohibitivă), construit conform principiului „se interzice tot, cu excepția celor direct acceptate de lege”.

Ambele tipuri de reglementare normativ-juridică sunt aplicate, accentul fiind pus în funcție de domeniile de activitate, etapele de dezvoltare, gradul de conștiință și cultură juridică ș. a., pe primul sau pe al doilea tip de reglementare. O analiză comparativă a reglementărilor din țările care și-au propus (nu în vorbe, ci în fapte) edificarea unui stat de drept, democratic, ne convinge în faptul că tipul atotpermisiv de reglementare juridică predomină, în principal, la cetățeni și organizațiile acestora. În cazul statului, autorităților

sale, persoanelor oficiale este utilizat predominant tipul prohibitiv (general acceptabil) de reglementare.

Din cele spuse însă nu rezultă că principiul atotpermisiv e mai democratic decât principiul al doilea. Totul depinde de faptul unde și cum sunt utilizate aceste principii. Acțiunea fără limită a principiului atotpermisiv poate aduce prejudicii atot societății, tot și intereselor unor persoane. Se știe că faptele, care nu sunt legate de reglemen-

tare juridică, sunt destul de răspundite și numărul lor devine tot mai mare. Aceste fapte decurg parcă de la sine, pe neobservate. Și totuși anume aceste fapte influențează considerabil asupra mediului juridic al societății. Există un pericol real ca acestea să se abată, să iasă on afara comportamentului licit. La această consecință nedorită pot conduce atot factorii de ordin obiectiv (instabilitatea social - economică, apariția unui număr tot mai mare de relații sociale noi și nereglementarea lor etc.), tot și

de ordin subiectiv (nivelul scăzut al conștiinței și culturii juridice, ineficacitatea intervenției statului on viața economică, politica socială inadecvată ș. a.). Pornind de la aceste considerente, unii autori sunt de părerea că formula „se permite tot ceea ce nu este interzis direct de lege” nu trebuie interpretată simplist, ca o formulă generală necondiționată. Ea poate fi aplicată doar acolo, unde este legiferată direct și este posibilă doar on cazurile limitate ale reglementării normativ-juridice. On această ordine de idei, susținem părerea profesorului rus N. I. Matuzov, conform căreia, „ formula „ce nu se interzice, se permite” se sprijină pe oncrederea și conștiința cetățeanului” și că acest principiu al dreptului „se materializează treptat, on măsura on care are loc lichidarea democratică a analfabetismului juridic”. [22] On legătură cu aceasta, apare necesitatea de a preciza conținutul formulei „se permite tot ceea ce nu este interzis direct de lege”. Actualmente, știința nu a găsit o soluție general recunoscută de soluționare a problemei. Unii autori consideră indicat de a recunoaște pentru cetățeni dreptul subiectiv la toate acțiunile care nu sunt interzise de lege. O asemenea interpretare ocrotește orice acțiune neinterzisă direct de lege. Această cale de soluționare a problemei, on viziunea unor autori, distanțează dreptul de morală, reduce simțitor potențialul moral și valoarea socială a dreptului și, ca urmare, limitează nejustificat posibilitățile reglementative ale dreptului. [23] De aceea pare a fi rațional și oportun ca principiul nominalizat să fie formulat, după cum urmează: „Se permite tot ceea ce nu este interzis de lege și nu contravine normelor morale, standardelor juridice internaționale, valorilor și priorităților general umane” [24]. Laconic, această formulă ar suna astfel: „ Se permite tot ceea ce nu aduce prejudicii altora”. Aceasta ar fi și cea mai oportună modalitate de a soluționa limitele acțiunii dreptului.

BIBLIOGRAFIE

1. Țăbărașescu Ș.Ș. „Tratamentul juridic al administrației publice”, 1980, N. 5. - P. 64.
2. Țăbărașescu Ș.Ș. „Tratamentul juridic al administrației publice”, 2008. - P. 213.
3. Ion Dogaru. Teoria generală a dreptului, Craiova, 1998. - P. 185.
4. Nicolae Popa. Teoria generală a dreptului, București, 2002. - P. 198.
5. Țăbărașescu Ș.Ș. „Tratamentul juridic al administrației publice”, 2007. - P. 398.
6. Ion Dogaru. Teoria generală a dreptului, 1998. - P. 192.
7. Țăbărașescu Ș.Ș. „Tratamentul juridic al administrației publice”, 1992. - P. 198.
8. Vezi: Țăbărașescu Ș.Ș. „Tratamentul juridic al administrației publice”, 1980, N. 5. - P. 66.
9. Țăbărașescu Ș.Ș. „Tratamentul juridic al administrației publice”, 2008. - P. 213.